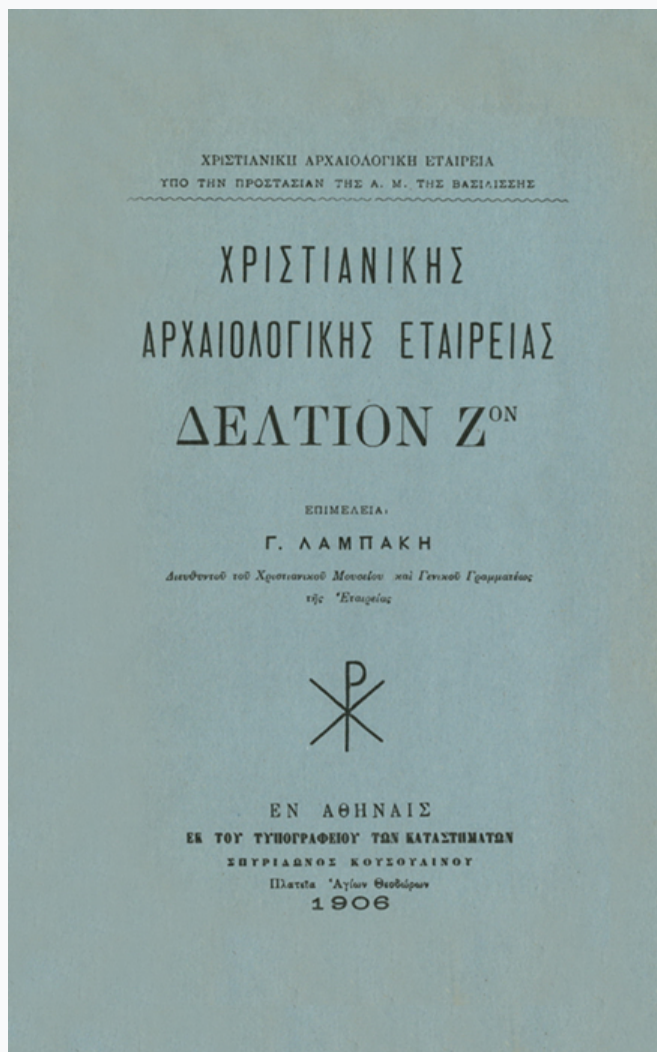

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 7 (1906)

Δελτίον ΧΑΕ 7 (1906), Περίοδος Α'

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Περιηγήσεις ημών κατά το έτος 1905

Γεώργιος ΛΑΜΠΑΚΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1620](https://doi.org/10.12681/dchae.1620)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γ. (2013). Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Περιηγήσεις ημών κατά το έτος 1905. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 7, 15–25. <https://doi.org/10.12681/dchae.1620>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής
Εταιρείας. Περιηγήσεις ημών κατά το έτος 1905

Γεώργιος ΛΑΜΠΑΚΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 7 (1906), Περίοδος Α' • Σελ. 15-25

ΑΘΗΝΑ 1906

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1905 εἰσῆλθον ἐν τῷ Μουσεῖῳ ἡμῶν
384 ἀντικείμενα, καταγραφέντα ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μουσείου
ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 5195—5579.

ἴτιοι εἰσῆλθον		προῆλθον δὲ	
Βιβλία καὶ ἔντυπα	60	*Ἐξ ἀγορᾶς	163
Χειρόγραφα	9	*Ἐκ δωρεῆς κ. Α. Παπαδοπού- λου Κεραμέως	33
*Ἐρὰ σκεύη	36	*Ἐκ δωρεῆς κ. Γ. Λαμπάκη	51
*Ἐρὰ ἄμφια	22	*Ἐκ δωρεῶν διαφόρων	137
Δακτυλιόλιθοι ἀρχαῖοι	2		
*Αρχιτεκτονικὰ σχέδια ἀρχαίων μνημείων	10		
Τοπογραφικὰ διαγράμματα	3		
Φωτογραφικὰ ἀπότυπα	136		
Διάφορα	106		
	<hr/> 384		<hr/> 384

*Ἐπεσκέφθησαν δὲ τὸ Μουσεῖον ἡμῶν κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ βιβλίον
τῶν ἐπισκεπτῶν ἐν ὄλῳ 3276. Μὴ ἐγγραφόμενου δὲ οὐδὲ τοῦ $\frac{1}{5}$
ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν ἀνέρχεται περίπου εἰς 10,000.

Περιηγήσεις ἡμῶν κατὰ τὸ ἔτος 1905.

Ἐνταῦθα σημειοῦμεν κυρίως τὰς γραμμὰς τῶν ταξιδίων ἡμῶν, ἐπιφωτισομένοι εἰς τὰ ἐπόμενα Δελτία νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν ἐκτάσει τὰς ἐκασταχοῦ σπουδὰς καὶ μελέτας ἡμῶν, τὰς ἐπιγραφὰς καὶ περιγραφὰς τῶν μνημείων τῆς χριστιανικῆς τέχνης.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐν συνοδείᾳ μετὰ τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν συζύγου Εὐθαλίας ἐπεσκέφθημεν περὶ τοὺς 50 τόπους καὶ Μονὰς, ἐξεπληρώθη δὲ εἰς τῶν ἀπὸ παιδῶν διακαεστέρων ἡμῶν πόθων, ὅς ἦτο ἡ εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους ἀποδημία ἡμῶν.

Τῇ 6 Ἀπριλίῳ διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Ἑταιρείας Διακίχη ἡ «Βασίλισσα Ὀλγα» τῇ 9 μ. μ. ἀπήραμεν πρὸς προσκύνησιν τῶν Ἁγίων Τόπων, ἱκανὰ κατὰ τὸν πλοῦν διδάξαντες μαθήματα τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τῶν Ἁγίων Μερῶν.

Τῇ 7 Ἀπριλίῳ ἐπὶ μικρὸν διαμείναντες εἰς Ἡρόκλειον Κρήτης ἐπεσκέφθημεν τὸν ἐκεῖ Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ μετὰ τοῦ παρακειμένου ἀρχαιοτάτου αὐτοῦ ναΐδιου, ἀντιγράψαντες, ὅσας ἠδυνήθημεν χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς.

Τῇ 9 Ἀπριλίῳ, Σάββατον τοῦ Λαζάρου, περὶ τὴν ἐσπέραν φθάσαντες εἰς Λάρνακα Κύπρου ἐξήλθομεν ἀμέσως εἰς προσκύνησιν καὶ μελέτην τοῦ τάφου (μηκ. 1,20 πλ. 0,60) τοῦ Δικαίου Λαζάρου καὶ πρώτου ἐπισκόπου Κύπρου. Ὡσαύτως καὶ τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων ἠκροασάμεθα τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ ἀρχαίῳ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ἱεροουργοῦντος τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κιτίου κ. Κυρίλλου.

Ἐκείθεν δὲ τῇ 10 π. μ. ἀναχωρήσαντες, λίαν πρωΐ, τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ, ἐφθάσαμεν εἰς Ἰόππην μετ' εὐλαβοῦς πόθου ἰδόντες τὸ πρῶτον τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (1).

---

(1) Ὅτε τὸ πρῶτον εἶδομεν τὰ παράλια τῆς Παλαιστίνης, ἐπὶ τοῦ σημειωματαρίου ἡμῶν ἐχαράξαμεν τάδε :

Μεγάλῃ Δευτέρᾳ 11 Ἀπρ. 1905.

Περὶ τὴν 5 πρωϊνὴν φαίνονται τὰ παράλια τῆς Παλαιστίνης, ἦν εὐλαβῶς χαιρετίζω χαῖρε γῆ τῆς ἐπαγγελίας, χαῖρε ἐξ ἧς ῥέει μέλι καὶ γάλα, χαῖρε

Ἐν Ἰόππῃ (11 Ἀπριλ.) ἐξητάσαμεν τὰ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς ὁποίας κεῖται ἀνεστραμμένον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου κιονόκρανον (0,59 × 0,55), ἐφ' οὗ ἔστιν ἀναγεγλυμμένον τὸ ἱερὸν μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ περιστερά, ἔργον ε'—ς' αἰῶνος.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν δὲ τῶν θέσεων, ἐν αἷς τίθενται ὁ οἶκος Σίμωνος τοῦ Βυρσέως καὶ τῆς Ταβιθά, τῇ 2 μετὰ μεσημβρίαν ἀνεχωρήσαμεν δι' Ἱεροσόλυμα, ἔνθα ἐν ἀρρήτῳ συγκινήσει ἐφθάσαμεν τῇ 5 μ. μ. καὶ Πατριαρχικῇ ἐπινεύσει τῆς ἀρίστης ἐν τῇ Μονῇ Ἀβραὰμ ἐτύχομεν φιλοξενίας παρὰ τοῦ ρέκτου Γέροντος Σκενοφύλακος Κυρίου Εὐθθυμίου.

Μετὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Παναγίου Τάφου τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τῶν λοιπῶν ἁγιοτάτων Τόπων, κειμένων ἐν τῷ πανιέρῳ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τῇ Τρίτῃ (12 Ἀπριλίου) ἀνεχωρήσαμεν διὰ Ἱερικοῦς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀββᾶ Γερασίμου (1).

χώρα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου, χαῖρε τόπε, ἐξ οὗ ἀνέλαμψε τὸ φῶς τῆς χάριτος, καὶ ἐν ᾧ διεδραματιώθησαν τὰ ἕνιστα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος γεγονότα».

Εἶναι ἤδη 6 καὶ 1/4 καὶ ἡ χώρα τῆς Ἰόππης, ἧς τὸ ὄνομα χιλιάκις ἀπὸ παιδῶν ἐπρόφερα, καὶ μυριάκις ἐδιδάχθη καὶ ἐδίδαξα, ἤρχειεν ἤδη καθαρῶς νὰ διαφανῆται. Ἐξ ἐνὸς οἴκου φαίνεται καπνὸς ὑψηλὰ ἀναβαίνων πρὸς τὸν οὐρανόν. Μήπως ἐκεῖ πρόσπεινος πάλιν εἶναι ὁ Πέτρος; (Πράξ. 8') καὶ νῦν δραμα βλέπει; Κατακοκκοκινίζουσιν αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν· καιρὸς συννεφεύδης· ἴσως εἶναι τὸ σύνθηδες περιβλήμα τῆς ἐβδομάδος τοῦ Πάθους

Παράλια ἡμερᾶ, ἀμμώδη, μαλακά, ὠραῖα, καίτοι ἄνευ φντείας.

6.30' ὑπνοῦται ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἡ ἡμισέληνος χαριετίζουσα τὰς ἀρχάς-Φοικη! Ἐν ᾧ κύματα δὲν ὑπάρχουσιν, ἀφρίζει ἡ παραλία τῆς Ἰόππης. Μακρόθεν δὲ ἐπιφαίνονται οἱ λευκοὶ Ἀραβες, ὡς ἐπιδρομεῖς ἐφ' ἡμᾶς ἐρχόμενοι.

Ἐν τοῖς προσκνηταρίοις ἀναφέρονται καὶ τινες πράξεις τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῶν Γάλλων στρατιωτῶν. Οἷα ἀντίφασιν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν διηγήσεων τῆς Εὐαγγελικῆς ἱστορίας!

Καὶ ἰδοὺ λέμβος, ἐφ' ἧς ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς, βυθίζεται, χάνεται ἐνώπιόν μας εἰς τὰ κύματα. Ὑπνοῦται πάλιν, οἷα χαρά! Ἐτεροι λέμβοι χάνονται εἰς τοὺς ἀφρούς, βυθίζονται, ἀναφαίνονται, παλζον οἱ ἀνθρώποι οὗτοι μὲ τὸν θάνατον τῆς θαλάσσης. Εἶναι οἰσνεὶ τὸ ὑγρὸν ἅγιον πῦρ ὡς τὸ ἅγιον φῶς δὲν καλεῖ, φαίνεται ὅτι καὶ ἡ θάλασσα αὕτη δὲν πνίγει.

(1) Φωτογ. ἀπότυπ. ὑπ' ἀριθ. 5949—5950.

εις τὰς ὄχθας τοῦ **Ἰορδάνου** ⁽¹⁾, ἐνθα καὶ ἐβαπίσθημεν· καὶ τῇ ἐσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας διεννικτερεύσαμεν ἐν τῇ ἐγγυῶς **Μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου**.

Τῇ πρωΐᾳ (Τετάρτῃ) τῆς 13 Ἀπριλίου ἐπεσκέφθημεν τὴν **Βηθαβαρᾶν** πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὸ ναΐδιον Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, ἐν ἣ ἄναφεται ὅτι αὕτη διέτριβεν.

Τῇ 10 π. μ. ἀναχωρήσαντες ἐκ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰορδάνου, περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀφίχθημεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἐλισσαίου. Περὶ τὴν ἐσπέραν δὲ ἐπισκεφθέντες τὴν ἐν **Βηθανίᾳ** Μονήν, ἐνθα αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Δαζάρου προῦπήγησαν τὸν Ἰησοῦν κλαίονσαι, τὴν **Γεθσημανῆ**, ἐνθα ὁ κῆπος τῆς ἀγωνίας, ὁ τόπος τῆς προσευχῆς καὶ ὁ τάφος τῆς Θεομήτορος, τῇ 6 μ. μ. ἐπανήλθομεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

Τὴν πρωΐαν (Μεγάλῃ Πέμπτῃ) μετὰ τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ναῶ τοῦ ἀδελφοθεοῦ Πατριαρχικὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Πατριάρχου μετέληψεν τῶν Τιμίων δώρων, παρέστημεν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ θεοῦ Νιπιτήρος. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ ἐπεσκέφθημεν τὸ **Ὅρος τῶν ἔλαιῶν** σπουδάσαντες καὶ μελετήσαντες τὰ ἐκεῖ.

Τῇ πρωΐᾳ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῆς (15 Ἀπρ.) ἐπεσκέφθημεν τὴν **Βηθλεέμ**, ἐνθα ἐποησάμεθα τὰς πολλοῦ λόγου ἀξίας ἀρχαιολογικὰς μελέτας περὶ τοῦ Ἀστέρος τῆς Βηθλεέμ ⁽²⁾. Ἀπὸ τὸ μ. μ. διάστημα διετρίψαμεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῇ ὑπὸ τοῦ ρέκτου Διευθυντοῦ κ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου διευθυνομένη, ἀληθοῦς τούτου σεμνώματος τῆς παιδείας καὶ τοῦ κλήρου, ὅση ἡμῖν δύναμις, τὰ ἐκεῖ σπουδάσαντες καὶ μελετήσαντες μετὰ πολλῆς τῆς στοργῆς τοῖς ἐκεῖ μαθηταῖς τὰ δέοντα περὶ Παιδείας καὶ τοῦ γένους προσειπόντες, ὑποδείξαντες ἰδίως οἷα ἡ ἀξία τῆς ἐν Παλαιστίνῃ περιονναγωγῆς τῶν Ἑλληνικῶν Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν.

Τῷ Ἀγίῳ καὶ Μεγάλῳ Σαββάτῳ παρέστημεν εἰς τὴν τελετὴν

(1) Φωτογ. ἀπότυπα ἐπ' ἀριθ. 5951—5958.

(2) Πρβλ. Νέα Σιών 1905 σελ. 542 καὶ ἐξῆς «Περὶ τοῦ ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ τέχνῃ τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν σχήματος τοῦ Ἀστέρος τῆς Βηθλεέμ».

τοῦ Ἁγίου Φωτός, λίαν συγκινήσασαν ἡμᾶς, τὸ πρῶτον ἰδόντας τὴν θαυμασίαν συμβολικὴν ταύτην παράστασιν τοῦ ἀπὸ τοῦ Τάφου τοῦ Σωτῆρος ἀναλάμπαντος μεγάλου Φωτός, δι' οὗ ἐφωτίσθησαν τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, λαοὶ καὶ γλώσσαι. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ ἀνήλθομεν ἐπὶ τοῦ **Λόφου Σιών**, ἐξ ἧς ἐξῆλθε νόμος καὶ λόγος, ἐπὶ τοὺς Ἁγίους δὲ Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους ἐν πυρίναις γλώσσαις ἐξεχύθη τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Τῆ 17 Ἄπρ. ἐωρτάσαμεν τὸ Πάσχα· περὶ τὴν 11 παρέστημεν εἰς τὴν ἐξόχου λαμπρότητος τελετὴν τῆς Δευτέρας Ἀναστάσεως. Τὸ δὲ ἑσπέρας μετὰ τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν συζύγου, προσεκληθῆμεν εἰς ἰδιαιτερον δεῖπνον ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Πατριάρχου κ. Δαμιανοῦ.

Τῆ ἐπομένῃ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινισίμου εἶδομεν τοῦ Σκενοφυλακείου τὰ ἀξιολογώτερα.

Τὴν νύκτα τῆς 18 πρὸς 19 Ἄπρ. ἀγρυπνήσαντες ἐν τῷ Παντέρῳ ναῶ τῆς Ἀναστάσεως ἠκροάσθημεν τῆς θείας λειτουργίας ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου, τελεσθείσης ὑπὲρ ὑγείας τῶν Α. Α. Μ. τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε μαθητοῦ ἡμῶν, νῦν Πανος ἀρχιμανδρίτου καὶ Διευθυντοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Χρυσ. Παπαδοπούλου.

Λίαν πρῶτ' ἀνεχωρήσαμεν δι' Ἰόσπην, τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς ἐν τῷ σιαθμῷ δεχθέντες τοῦ Γέροντος Σκενοφύλακος κ. Εὐθυμίου, τῶν Ἀρχιερέων, τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τῶν καθηγητῶν καὶ μαθητῶν αὐτῆς καὶ πολλῶν ἄλλων.

Τῆ 4 μ. μ. ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁ «Βασιλεὺς Γεώργιος» καὶ τῆ 7 μ. μ. ἀπάραντες, τῆ Παρασκευῇ (22 Ἄπρ.) ἀφίχθημεν εἰς τὰ ἴδια, δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐφ' οἷς εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν.

Δὲν θὰ λησμονήσωμεν δὲ ποτὲ τὴν ὑπέροχον σύμπτωσιν, καθ' ἣν, οἴκοι ἀφίχθόντες, καὶ τὸ βιβλίον τῶν ψαλμῶν ἀνοίξαντες τυχαίως, ἀνέγνωμεν τὸν 12 στίχ. τοῦ ξε'. ψαλμοῦ « δ ι ἡ λ θ ο μ ε ν δ ι ἄ π υ ρ ὀ ς κ α ι ὕ δ α τ ο ς κ α ι ἔ ξ ἡ γ α γ ε ς ἡ μ ᾶ ς εἰ ς ἄ ν α ψ υ χ ἦ ν », διὰ τοῦ πυρός, μνησθέντες τὰ τοῦ Ἁγίου Φωτός καὶ διὰ τοῦ ὕδατος, τῶν Ἰορδανείων ναμάτων. Καὶ αἱ συμπτώσεις αὗται πόσον οἰκοδομοῦσι καὶ πόσον ἀνακουφίζουσιν !

Τῆ 30 Ἀπριλίον ἐπισκέφθημεν τὴν **Σύρον**· καὶ τὴν 1 Μαΐου τὴν **Τήνον** ⁽¹⁾, τὴν **Μύκονον** καὶ **Δῆλον** ⁽²⁾.

Ἐν ταῖς περὶ τὴν **Αἰδουψόν** δὲ θέρμας διατρίβοντες, τῆ 25 Ἰουλίον ἐπισκέφθημεν τὸ χωρίον **Γοργοβίτσα** καὶ τὴν **Μοῦν** **Ἥλιας** ⁽³⁾, ἐνθα ἀπεθανυμάσαμεν ἀργυρένδετον εὐαγγέλιον, οὗτινος τὰ ὠραῖα ἐξωτερικὰ περικαλίμματα ἐφωτογραφήσαμεν ⁽⁴⁾.

Ἐπανελθόντες εἰς Ἀθήνας τῆ 1 Αὐγούστου, καὶ ἀνασυνταχθέντες, τῆ 9 Αὐγ. ἀνεχωρήσαμεν, καὶ τῆ 10 Αὐγ. ἐπισκέφθημεν καὶ πάλιν τὴν Βασιλικὴν τῆς **Χαλκίδος** ἀναγνώσαντες καὶ πάλιν τὴν ἐν τῇ Βασιλικῇ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐπιγραφὴν Πέτρου τοῦ Λιπαμάνου τοῦ **MCCCLXXXVIII** (=1398).

Αὐθημερὸν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἐφθάσαμεν εἰς **Λαμῖαν**.

Τῆ 13 Αὐγ. ἐπισκέφθημεν τὸ **Λιανοκλάδι** καὶ τὴν **Ῥπάτην**.

Τῆ 14 Αὐγ. ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Στυλίδος διὰ Βόλον, ὅτε τὴν πρωΐαν τῆς 15 Αὐγ. ὥρ. 7.30' π. μ. ἐπέστημεν μετὰ τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν συζύγου **Εὐθαλίας** φοβερὸν νανάγιον παρὰ τὴν 2 ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ Βόλου **Ἀργυρόνυδον** ⁽⁵⁾, δεύτερον τοῦτο ἐν ταῖς περιηγήσεσιν ἡμῶν νανάγιον ⁽⁶⁾.

Τῆ 20 Αὐγ. ἐπισκέφθημεν τὴν **Ἀγριάν**. Τῆ 21 ἐξητάσαμεν τὴν **Πορταριάν** καὶ τὴν διαλελυμένην **Μοῦν** **τοῦ Προδρομου** ⁽⁷⁾, ἀμφοτέρας πλουσιωτάτας εἰς ἐφ' ἑγροῖς γραφὰς τοῦ 1581 καὶ 1650, καὶ τὸ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ χροσοκέντητον ἐπιτραχίλιον τοῦ 1563.

Τῆ 24 Αὐγ. μετέβημεν εἰς **Λάρισσαν**, ἐνθα τῆ 27 Αὐγ. ἐν

---

(1) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5946.

(2) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5947.

(3) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5907—5908.

(4) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5909—5911.

(5) Ἐν ἐκτάσει περὶ τοῦ ναναγίου τούτου ὄρα ἐφημ. «Ἀκρόπολις» 27 Αὐγ. μέχρι 3 Σεπτεμ. 1905.

(6) Πρβλ. Δελτ. Γ' σελ. 64, 65.

(7) Πλουσίαν συλλογὴν **Χροσοβόλων** τῆς **Μοῦνης** ἰδὲ **Mikl.** καὶ **Müller** *Acta et diplomata Patriarchatus*. Τόμ IV ἐκδ. 1871 σελ. 333.

τῷ Γυμνασίῳ, ἐν ἐκλεκτῷ ἀκροατηρίῳ ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας.

Τῇ 28 Αὐγ. ἐπεσκέφθημεν τὸ **Βελεστίνον**.

Ἐκεῖθεν διὰ Βόλου ἀφίχθημεν τὸ πρῶτον εἰς τὴν **Σκίαθον**⁽¹⁾ (28 Αὐγούστου), ἔνθα ἐξητάσαμεν πάντας τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς⁽²⁾, ἀνέγνωμεν τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Στρατιωνος τοῦ κτίσαντος τὸν μῶλον· ὄπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ τῆς «Παναγίας εἰς τὰ Δημητᾶ»⁽³⁾ εὔρομεν σπουδαιοτάτην ἐπιγραφὴν Ἀναστασίου τοῦ ἐπισκόπου.

Τῇ 31 Αὐγ. ἐπεσκέφθημεν τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς **Εὐαγγελιστρίας**⁽⁴⁾, ἐν ἣ ἔξωρίσθη ὁ εἰς τὴν θεϊὰν ἐνανθρώπησιν ἀπισήσας Θεόφιλος Καίρης, καὶ περιεγράψαμεν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ⁽⁵⁾.

Αὐθημερὸν ὑπὸ ἀφόρητον καύσωνα τῆς μεσημβρίας καὶ τὴν συνοδίαν τοῦ Ἀστυνόμου κ. Χριστοφῆ ἐπεσκέφθημεν τὴν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς νήσου ἀρχαίαν πόλιν **Κάστρο**, περιγράφαντες καὶ φωτογραφήσαντες τὰ περιωθέντα λόγου ἄξια τοῦ ναοῦ τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως⁽⁶⁾ καὶ ἄλλων ναῶν.

Τὸ διάβημα ἡμῶν τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς ἀκαταλλήλου ὥρας, τοῦ ἀφορήτου καύσωνος τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι ἐσπέρας ὁδοιπορούντων, καὶ διὰ τὸ ἀπότομον τῆς ἀναβάσεως εἰς Κάστρον, δύναται νὰ ὀνομασθῇ κυριολεκτικῶς ἀπονενοημένον διάβημα· ἀλλὰ τοσοῦτος ὁ ἀπὸ τῆς Ἐπιστήμης πόθος, τοσαύτη ἢ ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἐμπορείας ἐλπίς.

Ἐν ἀρχαίῳ βιβλίῳ τῆς Μητροπόλεως ἀνέγνωμεν πληθὺν χρονολογραφικῶν σημειώσεων.

Παρακληθέντες ὑπὸ τῶν κατοίκων ὠμιλήσαμεν δὲς, τῇ ἐσπέρᾳ τῆς 30 Αὐγ. ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ περὶ τῆς ἀξίας τῶν Χρι-

---

(1) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5606.

(2) Φωτογ. ἀπότυπ. τοῦ Μητροπολ. ναοῦ ἀριθ. 5597—5598.

(3) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5605.

(4) Φωτογ. ἀπότυπ. τῆς Μονῆς ἀριθ. 5599—5602.

(5) Φωτογ. ἀπότυπ. Εὐαγγελίου τῆς Μονῆς ἀριθ. 5603.

(6) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5604.

σιανικῶν Ἀρχαιοτήτων, καὶ τῇ 4 Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ, ναῶν περὶ Ἐκκλησίας καὶ Σχολῆς.

Τῇ 6 Σεπτ. ἀνεχωρήσαμεν διὰ **Σκόπελον**, ἐνθα τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ εὐλαβεστάτου Σακελλαρίου κ. Κωνστ. Ζαχαριάδου ἠρξάμεθα αὐθωρεὶ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἐν τῷ Κάστρῳ ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, τῆς Εὐαγγελιστρίας, Ἀγ. Ἀποστόλων ⁽¹⁾, Ἀγ. Δημητρίου ⁽²⁾ κλ.

Ἡ ἐν Σκοπέλῳ πληθὺς τῶν ἐνοριακῶν ναῶν καὶ Μονυδρίων παρέχει ἡμῖν ἰδέαν τινα τῆς πληθύος τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Μονῶν καὶ ναῶν.

Γνωσιδὸν ὅτι ἐν Σκοπέλῳ ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ὁ Ἐπίσκοπος Σκοπέλου Ρηγῖνος ⁽³⁾, οὗ ἐπεσεκέρθημεν τὸν ἐγγὺς τῆς πόλεως κείμενον ναόν, πρὸ τοῦ ὁποίου εὗρηται ὁ τάφος αὐτοῦ ⁽⁴⁾ καὶ τὴν γέφυραν ⁽⁵⁾, ἐφ' ἧς ἐμαρτύρησε.

Περιεγράψαμεν ὡσαύτως τὰς Ἱερὰς Μονὰς τοῦ Προδρόμου ⁽⁶⁾, τῆς Ἀγ. Βαρβάρας, ⁽⁷⁾ τῆς Εὐαγγελιστρίας τοῦ Καισαρίου Δαπόντε ⁽⁸⁾, τοῦ Σταυροῦ, καὶ τοῦ Μετοχίου τοῦ Σινᾶ (Ζωοδόχος Πηγῆ).

Τῇ 9 Σεπτ. ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἐπισκοπῇ ἀνέγνωμεν καὶ ἐφωτογράφησαμεν τὴν σπουδαιοτάτην ἐπιγραφὴν τοῦ Ἀναστασίου ἐπισκόπου Σκοπέλου ⁽⁹⁾, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι οὗτος ἤκμασεν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ⁽¹⁰⁾.

Ἡ Σκόπελος πολλὰ κειμήλια εἰσήνεγκεν ἐν τῷ Μουσείῳ ἡμῶν

⁽¹⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5616.

⁽²⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5615.

⁽³⁾ Πρβλ. Ἀκολουθία τοῦ Ἀγ. ἱερομάρτυρος Ρηγῖνου Ἐπισκόπου Σκοπέλου. Ἀθήναι. 1902.

⁽⁴⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5613.

⁽⁵⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5614.

⁽⁶⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5607.

⁽⁷⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5608—5609.

⁽⁸⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5610.

⁽⁹⁾ Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5611—5612.

⁽¹⁰⁾ Τὰ παρὶ ταύτης ἰδὲ «Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τῆς Ἐπισκοπῆς ἐν Σκοπέλῳ ὑπὸ Ν. Γ. Γεωργάρα. Ἀθήναι. 1006».

τῆ εὐγενεῖ φρονίδι τοῦ Δημάρχου Σκοπέλου κ. Γεωργάρα καὶ τοῦ Ἀστυνόμου κ. Τιμπούκη.

Τῆ παρακλήσει τῶν κατοίκων τῆ 10 Σεπτ. ὠμιλήσαμεν ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ περὶ τοῦ ἐν Σκοπέλῳ παρατηρουμένου πλοίου-του τῶν μνημείων τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιότητος.

Τῆ 12 Σεπτ. ἀπήραμεν εἰς Βόλον. Τῆ 16 Σεπτ. ἐπεσκέφθημεν τὸ πρῶτον τὸν Ἀλμυρόν, ἔνθα ἀποκλειστικῶς ἐπεδόθημεν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην καὶ φωτογραφίαν τῶν ποικίλων εἰδῶν μνημείων τῆς χριστιανικῆς τέχνης, ἅτινα ἐν ἰδίῳ Μουσείῳ περισυνέλεξεν ἡ Φιλάρχαιος Ἑταιρεία «Ὁρθοῦς», ἧς ἰδρυτῆς ὁ παντὸς ἐπαίνου ἀνώτερος, ὁ φιλόμουσος καὶ φιλόπατρις νέος κ. Ν. Γιαννόπουλος⁽¹⁾.

Ἐπεδόθημεν εἶτα εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐνοριακῶν ναῶν καὶ τῆς Μητροπόλεως⁽²⁾, ἐν ἧ εὔρομεν κιονίσκον τῆς Ἁγίας Τραπέζης τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων κλ.

Τῆ 22 Σεπτ. ἐπεσκέφθημεν τὸ ἐπὶ τοῦ Πηλίου χωρίον τῶν Μνηεῶν (Μηλιές), ἔνθα ἡ διάσημος Σχολὴ μετὰ τῆς Βιβλιοθήκης⁽³⁾ τῶν ἀοιδίμων τοῦ ἔθνους διδασκάλων Κωνσταντᾶ⁽⁴⁾ καὶ Γαζῆ⁽⁵⁾.

Προκειμένον δὲ ὅπως καταστρέψωσι καταγράφους τινὰς τοίχους τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ 1774, τῆ νυκτὶ τῆς 23 Σεπτ. ὠμιλήσαμεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ὅπως μὴ ἐπιθέσωσι χεῖρα ἐπὶ τοιούτων αὐστηρῶν τύπων τῆς χριστιανικῆς τέχνης.

Ἐν Μηλεαῖς ἐφωτογραφήσαμεν τὸ ἠρειπωμένον οἰκοδόμημα τῆς Βιβλιοθήκης, ἐν ἧ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ σοφὸς ἱεροδιάκονος Κωνσταντᾶς, καὶ τὸν ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τάφον αὐτοῦ⁽⁶⁾.

---

(1) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5617—5620.

(2) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5624.

(3) Κατάλογον τῶν Ἑλληνικῶν κωδίκων τῆς ἐν Μηλεαῖς Βιβλιοθήκης ἐξέδωκεν ὁ κ. Α. Παπιδόπουλος Κεραμεύς. Ἀθῆναι 1901.

(4) Ὅρα Γρηγορίου Κωνσταντᾶ βιογραφία, λόγοι, ἐπιστολαὶ κλ. ὑπὸ Ρήγα Καμηλάρι. Ἀθῆναι 1897. Πρβλ. Γούδα βίοι σελ. 321 καὶ ἐξ.

(5) Πρβλ. Γούδα βίοι σελ. 347 καὶ ἐξ.

(6) Φωτογ. ἀπότυπ. ἀριθ. 5621—5623.

Ἐν ταύτῃ σώζεται πολύτιμον ἀληθῶς κειμήλιον, τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου τοῦ ἔθνους Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ.

Ἐἵτα διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Κέρκυρα» τῆ 24 Σεπτ. ἀνεχωρήσαμεν διὰ **Θεσσαλονίκην**, τὸ τρίτον ταύτην ἐπισκεπτόμενοι.

Ἐνταῦθα συνεπληρώσαμεν καὶ ὀρθότερον ἀνεγνώσαμεν τὰς ἐν τῷ **Ε'** Δελτίῳ ἐκδοθείσας ἐπιγραφὰς τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ πολλὰ ἐφωτογραφήσαμεν ⁽¹⁾.

Ὁμίλησαμεν δὲ ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ τοῦ Μελιτέως, ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τοῦ Στεφάνου Νούκα καὶ εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ Γυμνασίου, τὰ δέοντα περὶ Παιδείας καὶ τοῦ Γένους εἰπόντες.

Τῆ ἑσπέρα τῆς 4 Ὀκτ. ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Θεσσαλονίκης, καὶ τῆ πρωτῆ τῆς 5 Ὀκτ. ἀφίχθημεν εἰς **Βόλον**, ὁπόθεν τῆ πρωτῆ τῆς 6 Ὀκτ. ἀφίχθημεν εἰς **Ἀθήνας**.

Ἐνταῦθα μικρὸν ἀνασυνταχθέντες, τῆ 13 Ὀκτ. ἀνεχωρήσαμεν διὰ **Κεγχρεάς**, τὸ τρίτον τὰ κατ' αὐτὰς μελετήσαντες καὶ φωτογραφήσαντες ⁽²⁾.

Ἐκεῖθεν τῆ 15 Ὀκτ. εἰς **Πάτρας**, τῆ 17 Ὀκτ. εἰς **Μεσολόγγιον**. Τῆ 19 Ὀκτ. πάλιν εἰς **Πάτρας**, ἐν αἷς παρακληθέντες τῆ 22 Ὀκτ. ὠμίλησαμεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος ⁽³⁾ περὶ τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ περὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς τῶν παίδων.

Τῆ 24 Ὀκτ. ἐν τῇ ἐμπορικῇ λέσχῃ ὠμίλησαμεν πρὸς παρακώλυσιν τῆς ἰδρύσεως ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου εἰς ρυθμὸν φραγκικὸν ⁽⁴⁾, ἐπειδὴ εἶναι ξένος, ἐπειδὴ τὸ οἰκοδόμημα δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς λειτουργικὰς ἀνάγκας τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ὡς ἀξιομίμητον δῆθεν παράδειγμα θέλει ἐπιβληθῆ καὶ εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο δὲ θέλει ἀπομακρύνει βαθμηδὸν ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη κλ.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Πατρῶν τῆ 25 Ὀκτ. ἀφίχθημεν εἰς **Ἀμαλιάδα**, τῆ 26 Ὀκτ. εἰς **Ὀλυμπίαν**, ἔνθα τῆ 27 Ὀκτ. ἐφωτογραφήσαμεν τὸν ἐν μέσῳ προχριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων περισω-

---

⁽¹⁾ Φωτ. ἀπότ. 5625—5639.—⁽²⁾ Φωτ. ἀπότ. 5640—5645.—⁽³⁾ Φωτ. ἀπότ. 5646.—⁽⁴⁾ Πρβλ. «Αἰῶν» καὶ «Πελοπόννησος» Πατρῶν 25 Ὀκτ. 1905.

θέντα ἀρχαιότατον χριστιανικὸν ναόν, φυλάσσοντα τὴν χρῆσιν τῶν ἱερῶν κυκλίδων καὶ διαστύλων ⁽¹⁾.

Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς **Κυπαρισσίαν** ⁽²⁾, ἔνθα ὠμιλήσαμεν ἐν τῷ Γυμνασίῳ πρὸς ἅπαντας τοὺς μαθητὰς περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ Ἑλλήνου καὶ χριστιανοῦ πολίτου.

Ἐἶτα ἐπεσκέφθημεν τὰς **Καλάμας**, ἔνθα ὠμιλήσαμεν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Καλογραιῶν, ἃς συνεχάρημεν διὰ τὸν χριστιανικὸν αὐτῶν βίον, ὃν εὐαρέστως συνδυάζουσι μετὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς εὐγενοῦς τέχνης τῆς σηροτροφίας.

Ἐκεῖθεν τῇ 30 Ὀκτ. μετέβημεν εἰς **Τρίπολιν**, τῇ 31 εἰς **Ἄργος** καὶ **Τίρυνθα**, τῇ 1 Νοεμβρίου εἰς **Ναύπλιον**, ἔνθα ἐφωτογραφήσαμεν τὸν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ Βασιλικὸν θρόνον τοῦ Ὁθωνος ⁽³⁾, τὸν ναὸν τῆς Παναγίας, ἐν ᾧ ἐκήρυττεν ὁ Μηνιάτης ⁽⁴⁾ κλ.

Ἐπανελθόντες εἰς **Ἄργος**, τῇ 4 Νοεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὸ Μουσεῖον. Τῇ δὲ 6 Νοεμ. παρέστημεν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀργολίδος τελεσθέντα ἐγκαίμια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Βασιλείου.

Αὐθήμερόν δὲ ἐπανήλθομεν εἰς τὰς μυριοποθήτους ἡμῶν καὶ προσφιλεῖς Ἀθήνας, τὴν τῆς Ἑλλάδος παιδεύουσαν.

Γ. ΛΑΜΠΙΑΚΗΣ

ἈΡΧΑΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1905

Ἐπίτιμος Πρόεδρος ὁ Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος. Πρόεδρος ὁ κ. Ἄριστ. Παππούδωφ. Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Στ. Ἀνδρόπουλος, Γεν. Γραμματεὺς καὶ Διευθυντὴς τοῦ Μουσείου ὁ κ. Γ. Λαμπάκης. Ταμίας ὁ κ. Ἰ. Φιλιππίδης. Σύμβουλοι οἱ κ. κ. Κωνστ. Τσακωνόπουλος, Ἰω. Μίνδλερ, Λευθεβίτικος Νικολαΐδης, Γ. Ρώμας, Ἄντ. Βενιζέλος καὶ Εὐγ. Ραγκαβῆς.

⁽¹⁾ Φωτογρ. ἀπόντ. 5647.—⁽²⁾ Φωτογρ. ἀπόντ. 5649.—⁽³⁾ Φωτογρ. ἀπόντ. 5651—5652.—⁽⁴⁾ Φωτογρ. ἀπόντ. 5653.